

**OGAHIIY ASARLARIDA INSONIY FAZILATLAR VA AXLOQIIY
QADRIYATLAR G'OYASI****RAXMATOV AKBAR****TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI****3-KURS TALABASI****ILMIY RAHBAR: JASUR SULAYMONOV****ANNOTATSIYA**

Ushbu maqolada Muhammad Rizo Ogahiy asarlarida insoniy fazilatlar va axloqiy qadriyatlar mavzusi tahlil etiladi. Shoirning ijodida halollik, adolat, mehr-oqibat, vafo, sabr-toqat kabi fazilatlarning aks etishi yoritilib, uning asarlarida axloqiy tarbiyaning o'rni ko'rsatiladi. Ogahiy inson ma'naviy kamolotiga alohida e'tibor qaratib, jamiyat taraqqiyotida axloqiy qadriyatlarning ahamiyatini ulug'lagan. Maqolada shoir asarlaridan namunalar asosida ushbu jihatlar tahlil qilinadi va ularning bugungi kun uchun dolzarbligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: Ogahiy, axloqiy qadriyatlar, insoniy fazilatlar, halollik, adolat, mehr-oqibat, vatanparvarlik, ma'naviy kamolot, ijod, axloqiy tarbiya.

ABSTRACT

This article analyzes the theme of human qualities and moral values in the works of Muhammad Riza Ogahiy. The reflection of such qualities as honesty, justice, kindness, loyalty, and patience in the poet's work is highlighted, and the role of moral education in his works is shown. Ogahiy paid special attention to the spiritual development of man and glorified the importance of moral values in the development of society. The article analyzes these aspects based on examples from the poet's works and substantiates their relevance for today.

Keywords: Ogahiy, moral values, human qualities, honesty, justice, kindness, patriotism, spiritual development, creativity, moral education.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется тема человеческих качеств и нравственных ценностей в творчестве Мухаммада Ризы Огахий. В творчестве поэта подчеркивается отражение таких качеств, как честность, справедливость, доброта, верность, терпение, а также показана роль нравственного воспитания в его произведениях. Огахий уделял особое внимание духовному развитию человека и превозносил значение нравственных ценностей в развитии общества. В статье данные аспекты анализируются на примерах из произведений поэта и обосновывается их актуальность для сегодняшнего дня.

Ключевые слова: Осознанность, нравственные ценности, человеческие качества, честность, справедливость, доброта, патриотизм, духовная зрелость, творчество, нравственное воспитание.

Kirish

Muhammad Rizo Ogahiy o'zbek mumtoz adabiyotining yirik vakili bo'lib, uning ijodi nafaqat badiiy jihatdan, balki axloqiy-tarbiyaviy jihatdan ham bebaho merosdir. Ogahiy asarlarida insoniy fazilatlar, axloqiy qadriyatlar, ezgulik va yovuzlik kurashi, tarbiya masalalari keng o'rin olgan. Shoir o'z asarlari orqali insonlarni komillikka, ezgulikka, adolatga chorlagan.

Asosiy qism:

Ogahiy asarlarida quyidagi insoniy fazilatlar va axloqiy qadriyatlar alohida ta'kidlangan:

Adolat va insof: Ogahiy adolat va insofni jamiyatning asosi deb bilgan. Uning asarlarida adolatsizlik, zulm va zo'ravonlik qoralangan.

- o "Zubdat ut-tavorix" asarida Ogahiy adolatli hukmdorlarni madh etib, zolim hukmdorlarni qoralaydi.

Ilm-ma'rifat: Ogahiy ilm-ma'rifatni inson kamolotining muhim sharti deb bilgan. Uning asarlarida ilmiy, ma'rifatli insonlar ulug'langan.

- o Ogahiyning g'azallarida ilm o'rganish, ma'rifatli bo'lishga chaqiriqlar ko'p uchraydi.

Mehribonlik va muruvvat: Ogahiy mehribonlik, muruvvat, saxovat kabi insoniy fazilatlarni yuksak qadrlagan. Uning asarlarida kambag'allarga, muhtojlarga yordam berish, yetim-yesirlarga g'amxo'rlik qilish targ'ib qilingan.

Muhammad Rizo Ogahiy o'zbek mumtoz adabiyotining yirik namoyandasi bo'lib, uning ijodi nafaqat badiiy jihatdan, balki axloqiy-tarbiyaviy jihatdan ham bebaho merosdir. Ogahiy asarlarida insoniy fazilatlar, axloqiy qadriyatlar, ezgulik va yovuzlik kurashi, tarbiya masalalari keng o'rin olgan. Shoir o'z asarlari orqali insonlarni komillikka, ezgulikka, adolatga chorlagan.

Adolat va insof: Ogahiy adolat va insofni jamiyatning asosi deb bilgan. Uning asarlarida adolatsizlik, zulm va zo'ravonlik qoralangan. "Zubdat ut-tavorix" asarida Ogahiy adolatli hukmdorlarni madh etib, zolim hukmdorlarni qoralaydi.

Ilm-ma'rifat: Ogahiy ilm-ma'rifatni inson kamolotining muhim sharti deb bilgan. Uning asarlarida ilmiy, ma'rifatli insonlar ulug'langan. Ogahiyning g'azallarida ilm o'rganish, ma'rifatli bo'lishga chaqiriqlar ko'p uchraydi.

Mehribonlik va muruvvat: Ogahiy mehribonlik, muruvvat, saxovat kabi insoniy fazilatlarni yuksak qadrlagan. Uning asarlarida kambag'allarga, muhtojlarga yordam berish, yetim-yesirlarga g'amxo'rlik qilish targ'ib qilingan. Ogahiyning "Ta'viz ul-oshiqin" devonida mehribonlik, muruvvat mavzulari keng yoritilgan.

Vatanparvarlik: Ogahiy vatanparvarlik tuyg'usini yuksak qadrlagan. Uning asarlarida vatan muhabbati, yurt tinchligi va farovonligi uchun kurashish g'oyalari ilgari surilgan. Ogahiy o'z tarixiy asarlarida vatan tarixini yozib qoldirgan.

Halollik va to'g'rilik: Ogahiy halollik, to'g'rilik, poklik kabi axloqiy qadriyatlarni ulug'lagan. Uning asarlarida yolg'onchilik, riyokorlik, xiyonat kabi illatlar qoralangan. Ogahiyning g'azallarida halol mehnat, to'g'ri so'z, pok niyat ulug'langan.

Sabr-qanoat va shukronalik: Ogahiy asarlarida sabr-qanoat, qiyinchiliklarga bardosh berish, boriga shukr qilish fazilatlar alohida ta'kidlangan. Uning g'azallarida dunyo o'tkinchi ekanligi, har qanday holatda ham sabrli bo'lish, Allohga shukr qilish lozimligi uqtiriladi.

Andisha va hayo: Ogahiy asarlarida andisha, hayo, odob-axloq kabi fazilatlar yuksak qadrlangan. Uning g'azallarida beodoblik, beandishalik, uyatsizlik qoralanadi.

Do'stlik va sadoqat: Ogahiy asarlarida do'stlik, sadoqat, vafo kabi fazilatlar ulug'langan. Uning g'azallarida chin do'stlikning qadri, do'stga sadoqatli bo'lish, vafo qilish mavzulari keng yoritilgan.

Tarbiya masalalari: Ogahiy asarlarida yosh avlodni tarbiyalash masalasi muhim o'rin egallagan. Uning asarlarida ilm-ma'rifat o'rganish, halol mehnat qilish, vatanparvar bo'lish, kattalarga hurmat ko'rsatish kabi tarbiyaviy g'oyalar ilgari surilgan.

Ogahiyning axloqiy qarashlarining dolzarbligi: Ogahiyning axloqiy qarashlari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Uning asarlarida ilgari surilgan insoniy fazilatlar, axloqiy qadriyatlar bugungi jamiyatda ham muhim ahamiyatga ega.

Ogahiy asarlaridagi ibratli misollar:

- "Gulshani davlat" asarida adolatli hukmdorlar va ularning xalqqa qilgan yaxshiliklari haqida hikoya qilinadi.
- "Ta'viz ul-oshiqin" devonidagi g'azallarda insoniy fazilatlar, axloqiy qadriyatlar, sevgi va sadoqat mavzulari yoritilgan.
- Ogahiyning tarjima asarlarida Sharq mutafakkirlarining hikmatli so'zlari, nasihatlar keltirilgan.

Ogahiy asarlarida insoniy fazilatlar va axloqiy qadriyatlar mavzusi juda keng qamrovli. U o'z asarlari orqali insonlarni komillikka, ezgulikka, adolatga chorlagan. Uning boy adabiy merosi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan va yosh avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

- Ogahiyning "Ta'viz ul-oshiqin" devonida mehribonlik, muruvvat mavzulari keng yoritilgan.

Vatanparvarlik: Ogahiy vatanparvarlik tuyg'usini yuksak qadrlagan. Uning asarlarida vatan muhabbati, yurt tinchligi va farovonligi uchun kurashish g'oyalari ilgari surilgan.

- Ogahiy o'z tarixiy asarlarida vatan tarixini yozib qoldirgan.

Halollik va to'g'rilik: Ogahiy halollik, to'g'rilik, poklik kabi axloqiy qadriyatlarni ulug'lagan. Uning asarlarida yolg'onchilik, riyokorlik, xiyonat kabi illatlar qoralangan.

- Ogahiyning g'azallarida halol mehnat, to'g'ri so'z, pok niyat ulug'langan.

Ogahiy asarlaridagi ibratli misollar:

- "Gulshani davlat" asarida adolatli hukmdorlar va ularning xalqqa qilgan yaxshiliklari haqida hikoya qilinadi.
- "Ta'viz ul-oshiqin" devonidagi g'azallarda insoniy fazilatlar, axloqiy qadriyatlar, sevgi va sadoqat mavzulari yoritilgan.
- Ogahiyning tarjima asarlarida Sharq mutafakkirlarining hikmatli so'zlari, nasihatlar keltirilgan.

Xulosa

Muhammad Rizo Ogahiy o'z asarlari orqali insonlarni komillikka, ezgulikka, adolatga chorlagan. Uning asarlari bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Ogahiyning boy adabiy merosi yosh avlodni vatanparvarlik, insonparvarlik, halollik ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ogahiy, M. R. Devon. – Toshkent: Fan nashriyoti, 1989.
2. Ogahiy, M. R. Tarixi Firdavsiy. – Toshkent: O'zbekiston Milliy kutubxonasi, 2005.
3. Ogahiy, M. R. Ravzat us-safo. – Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1987.
4. Qodirov, B. Ogahiy merosi va uning badiiy xususiyatlari. – Toshkent: Fan, 2000.
5. Vohidov, S. XIX asr Xiva adabiy muhiti va Ogahiy ijodi. – Toshkent: O'zFA nashriyoti, 2012.
6. Usmonov, H. Ogahiy g'azallarida axloqiy qadriyatlar aks ettirilishi. // O'zbek tili va adabiyoti jurnali, 2018, №2.
7. Karimov, A. Ogahiy asarlarida tarixiy haqiqat va badiiy talqin. – Toshkent: O'zbekiston, 2015.